

Coaliția pentru Dezvoltarea României

Document de poziție a Grupului de Lucru Energie

Liberalizarea și dereglementarea prețurilor gazelor naturale

I. Context

România este angajată într-un proces de liberalizare și dereglementare a prețurilor gazelor naturale ca urmare a obligațiilor asumate în calitate de membru al Uniunii Europene precum și a acordurilor încheiate cu Fondul Monetar Internațional, Comisia Europeană și Banca Mondială.

În ciuda dificultăților create economiei și consumatorilor casnici, alinierea graduală a prețului gazelor naturale produse din surse interne la prețurile internaționale este inevitabilă. Această evoluție va contribui în mod semnificativ la identificarea unor noi rezerve de gaze naturale, va ajuta România să stimuleze creșterea economică și va produce venituri suplimentare pentru bugetul statului.

Totuși, modul în care această aliniere va fi realizată este crucial. Situația actuală este extrem de complexă, scopul acestei alinieri nefiind acela de a copleși industria manufacturieră cu costuri adiționale extrem de mari, nelăsându-i timp să se adapteze noilor condiții de piață, și nici acela de a împinge și mai mulți consumatori casnici către sărăcia energetică. De asemenea, această aliniere de prețuri trebuie să evite crearea de distorsiuni pe piața gazelor naturale și în același timp să mențină interesul companiilor de a investi în producția, distribuția și furnizarea gazelor naturale.

Oricare ar fi soluțiile care vor fi alese pentru a implementa aceste schimbări, este foarte important să înțelegem că sistemul românesc de gaze naturale se bazează în esență pe principiul redistribuției. Acest lucru se datorează celor trei prețuri de pe piața en-gros care co-există *de facto* în acest moment: un preț moderat al gazelor din surse interne pentru populație, un preț mai mare al gazelor din surse interne pentru consumatorii industriali și comerciali (care este actualmente la sau aproape la nivelul prețurilor de pe piețele en-gros europene) și prețul semnificativ mai mare al gazelor din import livrate României. Orice schimbare în această balanță a costurilor împărțite astfel între diferitele categorii de consumatori, care ar putea, de exemplu, conduce către un tratament preferențial pentru unii consumatori, va trebui inevitabil compensată de către ceilalți consumatori.

II. Schimbări planificate de autorități și consecințe a fi analizate

Autoritățile au dorit inițial o dereglementare completă a prețurilor pentru consumatorii non-casnici până în iulie 2014, așteptându-se ca o piață imatură să stabilească prețurile pentru aproximativ

170.000 de consumatori industriali și comerciali care beneficiază de prețuri reglementate. În urma semnalelor de alarmă trase de către Coaliție asupra riscurilor asociate cu un asemenea calendar, decizia responsabilă de a amâna dereglementarea completă a prețurilor gazelor pentru consumatorii industriali și comerciali cel puțin până la începutul anului 2015 a fost luată de autorități.

Este desigur decizia suverană a României de a stabili ritmul procesului de dereglementare și de liberalizare luând în calcul angajamentele asumate la nivel european, și de a propune scheme de susținere specifice, dacă acestea sunt în acord cu legislația europeană și dacă nu creează distorsiuni ale pieței.

Cu toate acestea, dincolo de rapiditatea alinierii prețurilor gazelor din surse interne la cele internaționale, care ridică dificultăți de necontestat și care a produs creșteri semnificative de costuri în ultimii doi ani pentru toate categoriile de consumatori, întrebările esențiale la care trebuie căutate răspunsuri sunt în ce măsură este pregătită România pentru o asemenea schimbare și ce se va întâmpla în ziua de după dereglementarea completă a prețurilor gazelor naturale pentru sectoarele industrial și comercial.

Există o serie de condiții pentru ca cei 170.000 de consumatori industriali și comerciali afectați de această dereglementare și care au activități în toate sectoarele economiei românești să aibă în continuare soluții reale și competitive pentru alimentarea cu volumele de gaze de care au nevoie:

- necesitatea unei piețe en-gros funcționale și bine organizată, care să ofere lichiditate precum și instrumente care să satisfacă cerințele consumatorilor (de ex. produse de tranzacționare cu maturitate la an, trimestru, lună, săptămână, zi lucrătoare/sfârșit de săptămână, zilnică);
- un cod de rețea operațional, care să stabilească reglementări clare cu privire la echilibrare, interoperabilitate, nominalizare, proceduri privind alocarea și managementul dezechilibrelor;
- un sistem eficient privind echilibrarea, care să atribuie responsabilități clare operatorilor și utilizatorilor de rețele și care să ofere instrumente de piață adecvate pentru a asigura atât echilibrarea fizică precum și cea comercială a sistemului;
- o recunoaștere a faptului că, deși au scăzut în ultima vreme, importurile de gaze naturale sunt absolut necesare pentru a asigura securitatea furnizării și o echilibrare adecvată a sistemului în orice moment în decursul unui an precum și pentru a permite o clarificare a părților responsabile pentru costurile asociate cu aceste obligații de import.

În această fază a dereglementării nici una dintre aceste condiții majore nu este îndeplinită iar implementarea acestora va necesita un timp mai lung decât cel prognozat. Unele progrese au fost înregistrate față de momentul în care Coaliția a ridicat aceste probleme în aprilie 2014. Primele tranzacții en-gros au avut loc pe platformele Opcom și BRM. Cu toate acestea, ținând cont de faptul că odată ce piața consumatorilor industriali și comerciali va fi complet dereglementată mai mult de 100 TWh de gaze naturale vor trebui vândute pe piața liberă în fiecare an (inclusiv acele volume care sunt deja furnizate pe piața liberă și cei aproximativ 20 TWh consumați de consumatorii industriali și

comerciali care încă beneficiază de prețuri reglementate), acei aproximativ 2 TWh tranzacționați până acum pe piața en-gros (și doar cu maturitate pe termen scurt) sunt total insuficienți pentru a acoperi cererile pieței iar lichiditatea este aproape inexistentă. În ceea ce privește codul rețelei și sistemul de echilibrare, au avut loc discuții intense cu participanții la piață, însă situația actuală este și ea departe de a permite funcționarea viabilă a unei piețe dereglementate. Decizii pripite care nu au fost suficient analizate vor conduce probabil la perturbări extreme de semnificative și la consecințe adverse pentru economia românească și populația sa. Acest fapt trebuie pus într-un context în care multe alte țări europene și-au asumat de la început un timp mai îndelungat pentru a liberaliza și dereglementa complet piețele de gaze naturale și în care probleme privind securitatea furnizării care ar putea apărea din cauza tensiunilor geopolitice în țări vecine, cum ar fi Ucraina, nu sunt, din nefericire, doar scenarii îndepărtate și improbabile.

III. Recomandări

Tinând cont de faptul că este important ca România să nu piardă din vedere angajamentele internaționale și să transmită producătorilor de gaze naturale semnalele potrivite pentru stimularea investițiilor, dar și de faptul că deciziile referitoare la liberalizarea și dereglementarea prețurilor gazelor ar putea avea consecințe imprevizibile, îndeplinirea acțiunilor următoare este extrem de importantă:

- realizarea unui studiu de impact detaliat care să analizeze îngrijorările menționate mai sus înainte ca o decizie majoră să fie luată;
- efectuarea unor consultări adecvate cu actorii economici interesați înainte de luarea oricărei decizii majore;
- în cazul în care este necesar, luarea din nou a unei decizii de prelungire a termenului privind dereglementarea completă a prețurilor pentru consumatorii industriali și comerciali;
- gestionarea cu atenție a tranziției de la o piață reglementată la un sistem de piață simultan cu testarea în paralel a instrumentelor de piață nou introduse, asigurarea accesului nediscriminatoriu la gazele naturale și evitarea distorsionării pieței sau a subvenționării încrucișate.